

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق

گرایش جزا و جرم شناسی

نقد و بررسی صلاحیت دادگاه کیفری استان

استاد راهنما

جناب آقای محمد حسین قبولی

استاد مشاور

جناب آقای علیرضا محولاتی

دانشجو

علی نسایی زهان

خرداد ماه ۱۳۹۰

تقدیم به:

برپا کننده حکومت و مدیریت مطلقه جهانی، عصاره پاکی های تاریخ، خورشید فروزان عالم انسانیت، رمز تداوم حیات بشر، محو کننده تباهی، ظلم و بی عدالتی، امید دل‌های تفتیده از عشق در قلب قرن‌ها، آخرین علمدار توحید و آرزوی همه انبیاء و اوصیاء و اولیاء، قائم آل محمد صلوات ... و سلامه علیهم اجمعین؛ و به دو آموزگار فداکار و با محبتی که، تجلیل از آنها همسنگ با پرستش خداوند است. (وَقَضَىٰ رَبِّيَ اِنَّا تَعْبُدُوا اِلَّا اِيَّا وَ بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا)؛ و به شهدای راه حق و عدالت و امام شهیدان (ره).

تشکر و قدردانی:

قال الرضا(ع): «مَنْ لَمْ يَشْكُرْ الْمَنَعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرْ أ... عَزَّوَجَلَّ»

حمد و سپاس بی کران تقدیم به درگاه خداوند منان، که نعمت دانش و خرد را به ما ارزانی داشت؛ و ما را در سلک جویندگان علم و معرفت قرار داد؛ و با درود و سلام به آخرین گل بوستان محمدی (ص)، اباصالح المهدی (عج)، که الطاف خفیه ایشان شامل حال این بنده ناچیز شد تا در پرتو عنایت حضرتش به این توفیق نایل شوم. اینک که به فضل و عنایت پروردگار و ائمه معصومین علیهم السلام، این نوشتار به سامان رسیده است، بر خود فرض می دانم که از اساتید گرانقدری که در به ثمر رسیدن این اثر، نگارنده را یاری نموده اند، صمیمانه تشکر و سپاسگذاری نمایم.

صادقانه ترین سپاس و تشکر خود را به محضر اساتید محترم و بزرگوایم، جناب آقایان قبولی و محولاتی ارزانی می دارم؛ که با راهنمایی ها و ارشادات ارزنده خود، مسیر این تحقیق را هموار نمودند. بی گمان اگر نبود راهنمایی ها و مساعدتهای این عزیزان، نوشتار حاضر به سامان نمی رسید. شایسته است که مراتب تقدیر و سپاس خود را از رئیس محترم مؤسسه حقوق و معارف اسلامی، جناب حجه الاسلام و المسلمین سید محمد حسینی نژاد و تمامی اساتیدی که از محضرشان کسب فیض نموده ام، و همچنین مسئولین محترم دانشگاه جامعه المصطفی (ص) العالمیه، که امکان ادامه تحصیل را برایم فراهم آوردند، تقدیم دارم.

چکیده:

این تحقیق، در رابطه با نقد و بررسی صلاحیت دادگاه کیفری استان، شیوه دادرسی، بیان پیشینه تاریخی و تعارض صلاحیت این مرجع با سایر مراجع کیفری بوده، که به لحاظ جایگاه قانونی، دادگاهی بدوی، عمومی و کیفری است که به موجب قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱، تصویب گردیده است و با محکمه جنایی ۱۳۳۷ شباهت تقریباً تامی دارد. حدود صلاحیت آن بر اساس ماده ۴ قانون صدرالذکر، رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس، قصاص عضو، رجم، صلب، اعدام یا حبس ابد و همچنین جرایم سیاسی و مطبوعاتی و رسیدگی به کلیه اتهامات اعضاء مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای نگهبان و ... می باشد. طبق تبصره ۱ ماده ۲۰ قانون مرقوم، شیوه رسیدگی آن، به قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب ارجاع گردیده؛ در حالی که قانون مزبور مبتنی بر سیستم وحدت قاضی، و دادگاه کیفری استان مبتنی بر سیستم تعدد قاضی است که سنخیتی با یکدیگر ندارند. از طرفی، با دو ماده و چند تبصره که همین مواد نیز دارای ابهامها و اشکالهای عدیده قانونی و عملی می باشد، باعث مشکلاتی برای دستگاه قضایی، اصحاب دعوا و جامعه گردیده است؛ و پیشنهاد می شود، مقنن به تأسیس دادرسی استان، تعدیل اعضای دادگاه، طرح دعوی صرفاً با کیفرخواست، رسیدگی به تمامی جرایم مهم با تعداد قاضی و تدوین آیین دادرسی جامع، که با واقعیات موجود نظام قضایی منطبق باشد، همت گمارد، تا به این ابهامات پایان داده و شرایط را به گونه ای فراهم نماید تا مقررات به طور یکسان برای تمامی اعضای جامعه اجرا شود.

کلید واژه: صلاحیت، آیین دادرسی، دادگاه کیفری، دادگاه استان، قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب، تعارض قوانین، آراء وحدت رویه، صلاحیت اضافی، ذاتی، محلی.

فهرست مطالب

مقدمه:	۱
۱. بیان موضوع و انگیزه انتخاب.....	۱
۲. بیان مسئله.....	۴
۳. اهداف تحقیق.....	۴
۴. اهمیت تحقیق.....	۵
۵. سوالات تحقیق.....	۶
۶. فرضیات تحقیق.....	۶
۷. سابقه و پیشینه تحقیق.....	۷
۸. روش تحقیق.....	۸
۹. فهرست تحقیق.....	۸
بخش اول: کلیات.....	۹
فصل اول: تعاریف و شیوه های رسیدگی.....	۹
مبحث اول: تعاریف.....	۱۱
گفتار اول: تقسیمات حقوق کیفری.....	۱۱
۱-۱- حقوق کیفری عمومی.....	۱۱
۲-۱- حقوق کیفری اختصاصی.....	۱۲
۳-۱- آیین دادرسی کیفری.....	۱۲

- ۱۳-۱-۳-۱- اهداف آیین دادرسی کیفری.....
- ۱۴- گفتار دوم : اصول و قواعد دادرسی کیفری.....
- ۱۴-۱-۲- اصول دادرسی کیفری حقوق داخلی.....
- ۱۴-۱-۱-۲- علنی بودن.....
- ۱۷-۲-۱-۲- کتبی بودن.....
- ۱۸-۳-۱-۲- حضوری بودن.....
- ۱۹-۴-۱-۲- اعلام حق سکوت و داشتن وکیل مدافع برای متهم.....
- ۲۰-۵-۱-۲- تفهیم اتهام.....
- ۲۰-۶-۱-۲- احترام حریم خصوصی متهم.....
- ۲۱-۷-۱-۲- ممنوعیت شکنجه.....
- ۲۱-۸-۱-۲- تغییر نگرش در خصوص بازداشت موقت.....
- ۲۲- گفتار سوم : شیوه رسیدگی نظامهای کیفری.....
- ۲۲-۱-۳- دادرسی به شیوه وحدت قاضی.....
- ۲۲-۲-۳- وحدت و تعدد قاضی در نظام کیفری اسلام.....
- ۲۴-۳-۳- دادرسی به شیوه تعدد قاضی.....
- ۲۵-۱-۳-۳- امتیازات دادرسی با قضات متعدد.....
- ۲۶-۲-۳-۳- معایب دادرسی با قضات متعدد.....
- ۲۷-۴-۳- دادرسی با قضات متعدد قبل از انقلاب.....

- ۲۷ ۳-۵- دادرسی با قضات متعدد بعد از انقلاب.
- ۲۹ **مبحث دوم : سابقه تاریخی دادگاه کیفری استان**
- ۳۰ گفتار اول : پیشینه تاریخی دادگاه کیفری استان.
- ۳۰ ۱-۱- قبل از انقلاب اسلامی.
- ۳۴ ۲-۱- بعد از انقلاب اسلامی.
- ۳۵ ۱-۲-۱- قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۶۱.
- ۳۵ ۱-۲-۲- قانون تشکیل دادگاه های کیفری ۱ و ۲.
- ۳۶ ۱-۲-۳- مقایسه دادگاه کیفری یک و استان.
- ۳۷ ۱-۲-۴- قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب.
- ۳۸ گفتار دوم : ساختار شکلی و ماهیتی دادگاه کیفری استان.
- ۳۸ ۱-۲- تفاوت های دادگاه کیفری استان با دادگاه تجدیدنظر.
- ۴۰ ۲-۲- حضور دادستان در دادگاه کیفری استان.
- ۴۰ ۲-۲-۱- دلایل ضرورت حضور دادستان در جلسه دادگاه کیفری استان.
- ۴۱ ۲-۲-۲- هیأت منصفه و دادگاه کیفری استان.
- ۴۳ گفتار سوم : صلاحیت.
- ۴۳ ۳-۱- مفهوم صلاحیت.
- ۴۴ ۳-۲- ماهیت صلاحیت.
- ۴۶ ۳-۳- انواع صلاحیت به اعتبار مرجع آن.

- ۴۶..... صلاحیت تقنینی..... ۱-۳-۳
- ۴۷..... صلاحیت اجرایی..... ۲-۳-۳
- ۴۷..... صلاحیت قضایی..... ۳-۳-۳
- ۴۹..... فصل دوم : صلاحیت قضایی حقوقی و کیفری.....
- ۵۰..... مبحث اول : تفاوت صلاحیت کیفری و حقوقی.....
- ۵۳..... گفتار اول : معیارهای صلاحیت دادگاه کیفری استان.....
- ۵۳..... ۱-۱- معیار مجازات قانونی.....
- ۵۴..... ۱-۲- نوع و ماهیت جرم ارتكابی.....
- ۵۵..... ۱-۳- معیار شخص مرتكب جرم.....
- ۵۶..... گفتار دوم : صلاحیت شخصی.....
- ۵۶..... ۱-۲- صلاحیت شخصی دادگاه کیفری استان.....
- ۵۹..... ۲-۲- مرجع رسیدگی به جرایم عادی رئیس جمهور.....
- ۶۲..... گفتار سوم : مرجع رسیدگی به جرایم رؤسای قوه مقننه و قضاییه.....
- ۶۴..... ۱-۳- مصونیت رئیس جمهور، نمایندگان و قضات.....
- ۶۶..... مبحث دوم : صلاحیت ذاتی.....
- ۶۸..... گفتار اول : ویژگی های صلاحیت ذاتی.....
- ۶۹..... ۱-۱- مفهوم و اجزای صلاحیت ذاتی دادگاه کیفری استان.....
- ۷۰..... ۱-۱-۱- نظام تعیین صلاحیت ذهنی.....

- ۷۰ ۲-۱-۱- نظام تعیین صلاحیت عینی
- ۷۲ ۲-۱- جرایم مشمول صلاحیت دادگاه کیفری استان
- ۷۲ ۱-۲-۱- جرایم مستوجب رجم
- ۷۵ ۲-۲-۱- جرایم مستوجب قصاص نفس
- ۷۷ ۳-۲-۱- جرایم مستوجب قصاص عضو
- ۸۳ ۴-۲-۱- جرایم مستوجب صلب
- ۸۵ ۵-۲-۱- جرایم مستوجب اعدام
- ۸۸ ۶-۲-۱- جرایم مستوجب حبس ابد
- ۸۸ ۱-۶-۲-۱- موارد جواز حبس ابد در نظام کیفری اسلام
- ۸۹ ۲-۶-۲-۱- مصادیق حبس ابد در قوانین موضوعه
- ۸۹ ۳-۱- جرایم سیاسی و مطبوعاتی
- ۹۰ ۱-۳-۱- جرایم مطبوعاتی
- ۹۰ ۱-۱-۳-۱- تعریف مطبوعات
- ۹۰ ۲-۱-۳-۱- تعریف لغوی
- ۹۰ ۲-۱-۳-۱- تعریف اصطلاحی
- ۹۲ ۴-۱- جرم سیاسی
- ۹۳ گفتار دوم : صلاحیت محلی
- ۹۳ ۱-۲- مفهوم لغوی محل

- ۲-۲- مفهوم اصطلاحی محل ۹۴
- ۲-۳- صلاحیت محلی در دادگاه ها ۹۴
- ۲-۴- قلمرو صلاحیت محلی دادگاه کیفری استان ۹۶
- گفتار سوم : صلاحیت اضافی ۱۰۲
- ۳-۱- انواع صلاحیت اضافی ۱۰۳
- ۳-۱-۱- صلاحیت اضافی مقام قضایی ۱۰۳
- ۳-۱-۲- صلاحیت اضافی مرجع قضایی ۱۰۴
- ۳-۱-۳- صلاحیت اضافی ناقص و تام ۱۰۴
- ۳-۱-۴- صلاحیت اضافی ذاتی و محلی ۱۰۵
- ۳-۱-۵- صلاحیت اضافی کیفری ۱۰۵
- ۳-۱-۵-۱- وحدت اتهام و تعدد متهم ۱۰۶
- ۳-۱-۵-۲- وحدت متهم و تعدد اتهام ۱۰۹
- ۳-۱-۵-۳- تعدد متهم و تعدد اتهام ۱۱۶
- ۳-۲- احاله در دادگاه کیفری استان ۱۱۷
- بخش دوم : نقد و بررسی صلاحیت دادگاه کیفری استان ۱۱۹
- فصل اول : طرح دعوا در دادگاه کیفری استان ۱۱۹
- مبحث اول : نحوه شروع محاکمه در دادگاه کیفری استان ۱۲۱
- گفتار اول : طرح دعوا با کیفرخواست ۱۲۱

- ۱-۱- مرجع انجام تحقیقات مقدماتی در دادگاه کیفری استان..... ۱۲۲
- ۱-۲- دادرسی صالح جهت انجام تحقیقات مقدماتی..... ۱۲۳
- ۱-۳- مراحل کیفرخواست و طرح دعوا و تکلیف بازپرسی..... ۱۲۵
- گفتار دوم : رسیدگی بدون کیفرخواست در دادگاه کیفری استان..... ۱۳۱
- ۱-۲- نصب اعضای دادگاه کیفری استان در تحقیقات مقدماتی..... ۱۳۴
- ۲-۲- قرار بازداشت موقت در دادگاه کیفری استان..... ۱۳۴
- گفتار سوم : ترتیب رسیدگی در دادگاه کیفری استان..... ۱۳۹
- ۱-۳- مهلت انشای رأی در دادگاه کیفری استان..... ۱۴۰
- ۲-۳- ضوابط شکلی رأی..... ۱۴۱
- ۳-۳- دارندگان حق تجدیدنظر خواهی و مهلت درخواست..... ۱۴۴
- فصل دوم : تعارض در صلاحیت و ابهام ها و اجمال های قانونی و عملی..... ۱۴۶
- مبحث اول : تعارض..... ۱۴۶
- گفتار اول : تعارض صلاحیت دادگاه کیفری استان با دادسرا..... ۱۴۷
- ۱-۱- استدلال اول در رابطه با تعارض صلاحیت دادسرا و دادگاه کیفری استان..... ۱۴۸
- ۱-۲- استدلال دوم در رابطه با تعارض صلاحیت دادسرا و دادگاه کیفری استان..... ۱۴۸
- گفتار دوم : تعارض صلاحیت دادگاه عمومی جزایی با دادگاه کیفری استان..... ۱۵۰
- ۱-۲- نظریه اولیه در رابطه با تعارض صلاحیت دادگاه عمومی جزایی با دادگاه کیفری استان..... ۱۵۰
- ۲-۲- نظر دوم در رابطه با اختلاف دادگاه عمومی جزایی با دادگاه کیفری استان..... ۱۵۱

- گفتار سوم : تعارض دادگاه انقلاب با دادگاه کیفری استان..... ۱۵۵
- ۱-۳- اختلاف در صلاحیت در جرایم مستوجب سلب حیات..... ۱۵۶
- ۲-۳- رویه قضایی و چگونگی حل اختلاف بین دادگاه انقلاب و کیفری استان..... ۱۵۷
- ۱-۲-۳- موافقان صلاحیت دادگاه کیفری استان..... ۱۵۸
- ۲-۲-۳- موافقان صلاحیت دادگاه انقلاب اسلامی..... ۱۶۰
- ۳-۳- نقد رأی وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور..... ۱۶۳
- ۱-۳-۳- قابلیت طرح شدن موضوع در شعب دیوان..... ۱۶۳
- ۲-۳-۳- نقد نظریات، اصول و مبانی رأی وحدت رویه..... ۱۶۴
- ۳-۳-۳- تغییر نکردن ماده ۵ قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳..... ۱۶۵
- ۴-۳-۳- وارد نشدن و تسری نیافتن مقررات مجلس در مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام..... ۱۶۷
- ۵-۳-۳- نسخ نشدن خاص مقدم به موجب قانون عام مؤخر..... ۱۶۹
- ۶-۳-۳- تبصره ماده ۴ در مقام ایضاح ماده مربوط..... ۱۷۰
- ۷-۳-۳- تبصره ماده ۴ منصرف از صلاحیت ذاتی دادگاه انقلاب اسلامی..... ۱۷۲
- ۴-۳- آثار رأی وحدت رویه..... ۱۷۴
- گفتار چهارم : تعارض دادگاه کیفری استان در صلاحیت با دادگاه اطفال..... ۱۷۷
- ۱-۴- طفل به چه کسی گفته می شود؟..... ۱۷۷
- ۲-۴- هدف از تشکیل دادگاه اطفال..... ۱۷۸
- ۳-۴- رسیدگی به اتهامات افراد زیر ۱۸ سال..... ۱۷۸

- گفتار پنجم : تعارض دادگاه کیفری استان در صلاحیت با دادگاه ویژه روحانیت..... ۱۸۷
- ۱-۵- صلاحیت ذاتی دادگاه ویژه روحانیت در امور کیفری..... ۱۸۸
- ۲-۵- روحانی به چه کسی گفته می شود؟..... ۱۸۸
- گفتار ششم : تعارض دادگاه کیفری استان در صلاحیت با دادگاه نظامی..... ۱۹۲
- ۱-۶- افراد نظامی چه کسانی هستند؟..... ۱۹۲
- ۲-۶- جرایم نظامی..... ۱۹۴
- ۳-۶- اقسام جرایم نظامی..... ۱۹۵
- ۱-۳-۶- جرایم نظامی در ارتباط با وظیفه نظامی..... ۱۹۵
- ۲-۳-۶- جرایم نظامی در مقام ضابط دادگستری..... ۱۹۵
- ۳-۳-۶- جرایم عادی نظامیان..... ۱۹۶
- مبحث دوم : ابهامات قانونی و عملی دادگاه کیفری استان..... ۱۹۸
- گفتار اول : ابهامات قانونی..... ۱۹۹
- گفتار دوم : ابهامهای عملی..... ۲۰۱
- ۱-۲- عدم پیش بینی دادرسی خاص و مستقل..... ۲۰۱
- ۲-۲- چگونگی رسمیت یافتن دادگاه در غیاب رئیس..... ۲۰۲
- ۳-۲- چگونگی حفظ دلایل و آثار جرم..... ۲۰۲
- ۴-۲- مرجع حل اختلاف بین بازپرس و دادستان در جرایم صلاحیت دادگاه کیفری استان..... ۲۰۳
- ۵-۲- نحوه تنظیمات صورتجلسه و تصمیمات قضایی در دادگاه..... ۲۰۴

- ۲-۶- الزامی بودن یا نبودن حضور دادستان..... ۲۰۴
- ۲-۷- تداخل صلاحیت..... ۲۰۶
- ۲-۸- احراز عدم صلاحیت پس از رسیدگی..... ۲۰۶
- ۲-۹- اعتراض نسبت به قرار بازداشت موقت..... ۲۰۷
- نتیجه گیری و راهکارها : ۲۰۹
- نتیجه گیری..... ۲۰۹
- ۱-۱- تاریخ تشکیل دادگاه کیفری استان..... ۲۰۹
- ۱-۲- دادگاه کیفری استان انواع ثلاثه صلاحیت کیفری دارد..... ۲۱۰
- ۱-۳- رسیدگی به اتهامات متعدد در دادگاه کیفری استان..... ۲۱۰
- ۱-۴- تعارض صلاحیت دادگاه کیفری استان با انقلاب..... ۲۱۱
- ۱-۵- تعارض صلاحیت دادگاه کیفری استان با دادگاه اطفال..... ۲۱۲
- ۱-۶- اشکالات اجرای احکام در دادگاه کیفری استان..... ۲۱۳
- راهکارها..... ۲۱۴
- ۲-۱- تأسیس دادرسی استان..... ۲۱۴
- ۲-۲- تعدیل اعضای دادگاه..... ۲۱۴
- ۲-۳- تشکیل سیستم واحد اطفال..... ۲۱۵
- ۲-۴- طرح دعوا صرفاً با کیفرخواست..... ۲۱۵
- ۲-۵- حضور هیأت منصفه در رسیدگی به جرائم مستوجب سلب حیات..... ۲۱۵

۲-۶- تدوین آیین دادرسی جامع ۲۱۶

.....**Precis** ۲۱۷

.....منابع و مآخذ ۲۱۸

.....الف-کتب و مقالات فارسی ۲۱۸

.....ب-کتب عربی ۲۲۳

.....ج- روزنامه ها و نشریات ۲۲۴

.....د- قوانین و آیین نامه ها ۲۲۴

مقدمه:

۱. بیان موضوع و انگیزه انتخاب

ایجاد امنیت و آرامش در جامعه از طریق به کیفر رسانیدن بزهکاران یا اعمال تدابیر تأمینی و تربیتی درباره آنها برعهده قدرت عمومی که از آن به دولت تعبیر می شود، نهاده شده است. با این همه در عصر حاضر واکنش جامعه نسبت به بزه و بزهکار غریزی، خودسرانه و ناسنجیده نیست. مجازات ها نه تنها باید مفید، مؤثر و متناسب با جرم باشند، بلکه اعمال آنها بر بزهکار نیز باید از طریق اقامه دعوا علیه او و رعایت قواعد و ضوابط خاصی، به منظور رعایت اصل برائت صورت پذیرد.

اجرای قانون باید از قدرت و اراده افراد خارج باشد تا بتواند رسالت مهم و وظیفه خطیر اجتماعی خود را به ثمر برساند.^۱ قانونگذاری یک فن است و روش های خاص خود را دارد، و در کشورهایی که دارای نظام حقوقی و قضایی پیشرفته ای هستند تدوین قوانین شامل مراحل مختلف و اغلب طولانی است و هیچ قانونی به طور خلق الساعه و بدون مطالعه عمیق و همه جانبه به تصویب نمی رسد. در چنین جوامعی پس از احساس نیاز به وجود یک قانون خاص، از دانشکده های حقوق، قضات دادگستری، کانون های وکلا، جامعه شناسان و ... نظر خواهی میشود.^۲

از جمله مراجعی که در طول چند دوره قانونگذاری، مقررات ناظر به آن دستخوش تغییر و تحول فراوانی شده است، دادگاه جنایی سابق و یا دادگاه کیفری استان فعلی است. مقررات

۱- محمود آخوندی، آیین دادرسی کیفری، جلد ۴، ص ۱۲۱

۲- همان، ص ۱۲۱

مربوط به دادگاه جنایی به موجب قانون تشکیل محکمه جنایی مصوب مرداد ۱۳۳۷ مشتمل بر ۴۳ ماده تبیین شده بود که مواد ۳۶۸ الی ۴۱۵ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۲۹۰ را نسخ نمود. طبق این قانون دادگاه جنایی در نقاطی تشکیل می شد که دادگاه استان استقرار داشت.^۱ در ماده ۴ قانون تشکیل محکمه جنایی تصریح شده بود که محکمه جنایی، در مورد رسیدگی به جنایاتی که مجازات قانون آن حبس دائم و یا اعدام است، پنج عضو و در مورد جنایات سه عضو خواهد داشت؛ و علاوه بر رسیدگی به امور جنایی، رسیدگی به جرایم مطبوعاتی (جرم های جنحه که به وسیله مطبوعات ارتکاب می یافت) نیز در محکمه جنایی رسیدگی می شد.^۲

هیأت حاکمه دادگاه جنایی از اعضای دادگاه استان انتخاب و در صورت عدم کفایت از اعضای دادگاه شهرستان و عندالزوم برای تکمیل آن از وکلای پایه یک دادگستری استفاده میشد. اندیشه منطبق کردن قوانین دادرسی با مقررات شرعی، موجب شد قانونگذار لایحه ای تحت عنوان قانون اصلاح موادی از قانون آیین دادرسی کیفری را در سال ۱۳۶۱ تصویب نماید که به موجب این قانون نظام تعدد قاضی، که در سال ۱۳۵۸ به موجب مصوبه شورای انقلاب در برخی از محاکم به وجود آمده بود، منسوخ شده و نظام وحدت قاضی جای آن را گرفت.^۳

ایرادات و نقاط ضعفی که در این گونه نظام رسیدگی (وحدت قاضی) خصوصاً در رسیدگی به پرونده های مهم وجود داشت، قانونگذار را مجاب نمود در قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱، اقدام بسیار مهم و اساسی صورت دهد. این اقدام بسیار

۱- محمد درنگ، تحول نظام قضایی ایران جلد ۲، ص ۱۳۴

۲- طبق ماده ۷ قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴ جرم از حیث شدت و ضعف مجازات ها به جنایات، جنحه مهم، جنحه کوچک و خلاف تقسیم می شد.

۳- محمد آشوری، آیین دادرسی کیفری، ج ۱، صص ۷۵ و ۷۶

مهم که طرفداران اجرای عدالت را خوشنود کرد، تشکیل «دادگاه های کیفری استان» با بهره گیری از روش تعدد قاضی در رسیدگی به جرایم مهم بود.^۱

به موجب تبصره ماده ۴ قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱، برای رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس، قصاص عضو، رجم، صلب، اعدام یا حبس ابد است و همچنین جرایم مطبوعاتی و سیاسی و برای رسیدگی به اتهامات برخی مقامات عالی رتبه و شخصیت ها، مانند اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای نگهبان، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، دارندگان پایه های قضایی و ...، دادگاهی با عنوان دادگاه کیفری استان پیش بینی شده است. در ماده ۲۰ همان قانون ذکر شده برای رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس، اعدام، رجم، صلب یا حبس دائم است، مرکب از پنج نفر (یک رئیس و چهار نفر مستشار یا دادرس علی البدل دادگاه تجدیدنظر) و برای رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو جرایم مطبوعاتی باشد متشکل از ۳ نفر (یک رئیس و دو نفر مستشار یا دادرس علی البدل دادگاه تجدیدنظر استان) است. مقنن در قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱ از ماده یک تا ماده ۲۰ مذکور در مقام اعاده دادرسی مبادرت به تأسیس دادگاه های کیفری استان می نماید که مستقل از دادگاه تجدیدنظر هستند، هرچند قضات این دادگاه می بایست از میان قضات دادگاه تجدیدنظر استان انتخاب شوند. لذا از مهمترین عوامل انگیزه آفرین در انتخاب این موضوع می توان به مواردی چون، تبیین اصطلاح دادگاه کیفری استان، نقد و بررسی صلاحیت این دادگاه با سایر دادگاه های دیگر در قوانین اشاره نمود.

۱- محمدرضا ساکی، نقدی بر رأی وحدت رویه شماره ۲۳۰۹-۱۳۸۲/۱۱/۳۰ دیوان عالی کشور، پیام آموزش ش ۹، ص ۱۴۸،

۲. بیان مسئله

دادگاه کیفری استان به موجب قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱ ایجاد، و تقریباً مرجعی با نام و ظاهری جدید بوده که وارد نظام حقوقی ایران گردیده است، و حدود صلاحیت آن در قانون فوق الذکر مشخص شده و شیوه دادرسی نیز به قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری ارجاع گردیده است. بنابراین بدیهی است که هر موضوع جدید نیز نیازمند نقد و پژوهش و تحقیق می باشد، که در این تحقیق سعی شده تا به ابعاد مختلف مرجع مذکور اعم از نقد و بررسی صلاحیت، شیوه دادرسی، سابقه و پیشینه تاریخی، جایگاه قانونی، تعارض در صلاحیت و ابهامها و اجمالهای قانونی آن اشاره گردد تا شاید برخی از مشکلاتی که در عمل برای جامعه حقوقی ایجاد گردیده شناسایی، و راه حل منطقی و قانونی برای آنها ارائه گردد.

۳. اهداف تحقیق

از اهداف این پژوهش، نقد و بررسی جایگاه قانونی دادگاه های اختصاصی معارض با دادگاه کیفری استان و حل اختلاف آنها و بررسی صلاحیت و شایستگی دادگاه کیفری استان، در تعیین سرنوشت جرم و تبیین تشکیلات این دادگاه، مواردی هستند که اهداف تحقیق حاضر را ترسیم می کنند، می باشد.